

راهبردهای زبان‌شناسی در آموزش زبان فارسی به فارسی‌آموزان کورد زبان

ID No.437

(PP 293 - 306)

<https://doi.org/10.21271/zjhs.27.2.18>

زهرا احمد قادر

بخش زبان فارسی، دانشکده زبان، دانشگاه صلاح الدین-اربیل

zahra.qadir@su.edu.krd

لیلا علی رحمان رحیمی

بخش زبان فارسی، دانشکده زبان، دانشگاه صلاح الدین-اربیل

layla.rahman@su.edu.krd

دریافت: 2022/07/26

پذیرش: 2022/11/13

انتشار: 2023/04/17

چکیده

این پژوهش با عنوان راهبردهای زبان‌شناسی در آموزش زبان فارسی به فارسی‌آموزان کورد زبان با هدف بررسی نقش راهبردهای یادگیری (راهبردهای مستقیم و غیر مستقیم زبان) در آموزش زبان دوم و ارتباط آن‌ها با طرح آموزش و یادگیری زبان دوم انجام شده است. جامعه‌ی این پژوهش، دانشجویان گروه زبان فارسی دانشگاه‌های صلاح الدین و سلیمانیه و دانشجویان گروه زبان و ادبیات کوردی دانشگاه‌های دولتی اقلیم کردستان عراق بودند. برای انجام این پژوهش، پرسش‌نامه‌ای (50) سؤالی به زبان کوردی کرمانجی میانه تهیه و تنظیم شد و در اختیار دانشگاه‌های نامبرده قرار گرفت، مجموع فرم‌های پاسخ‌نامه که به دست ما رسید، به (474) فرم می‌رسد، شایان ذکر است که پرسش‌نامه به صورت الکترونیک در اختیار دانشگاه‌ها قرار گرفته، و پر کردن فرم‌ها کاملاً داوطلبانه صورت گرفته است. این داوطلبان (127 پسر و 347 دختر) را از ده دانشگاه اقلیم کردستان در برمی‌گیرد. که در یکی از سالهای تحصیلی اول تا چهارم مقطع کارشناسی، دوره‌های روزانه یا شبانه، درس می‌خوانند.

پژوهش به روش نمونه‌گیری غیر تصادفی داوطلبانه و هدفمند انجام شده است. شایان ذکر است که پرسش‌نامه توسط دو پژوهشگر و با توجه به طرح آموزش و یادگیری و تجربه‌ی چندین ساله در این زمینه، و با دریافت سایه روشنی از پرسشنامه‌ی آکسفورد و طرح راهبردهای یادگیری از جانب روبین، اومالی و چاموت تهیه و تنظیم شد.

یافته‌ها نشان داد که راهبردهای زبان‌شناسی رابطه‌ی مستقیمی با یادگیری زبان دوم از جانب زبان‌آموزان دارد. تمامی داوطلبان شرکت کننده در انجام سنجش، زبان مادری‌شان زبان کوردی می‌باشد و متغیر جنسیت نیز از جمله فاکتورهای مؤثر در طرح یادگیری می‌باشد چرا که ارتباط سیستم ذهنی و راهبردهای یادگیری از یک جنس به جنس دیگر متفاوت است. و همچنین هر کدام از راهبردهای مستقیم و غیر مستقیم یادگیری زبان با توجه به بافت ذاتی خود و حوزه‌ی کاربرد آن در زندگی زبان‌آموز، تأثیر برجسته‌ای بر یادگیری زبان دوم دارد. هم‌چنین راهبردها ارتباطی هماهنگ، پیوسته و تنگاتنگ باهم دارند. در بررسی پاسخ‌نامه‌ها به روشنی این ارتباط و تأثیر و تأثر دیده می‌شود.

واژه‌های کلیدی عبارتست از: راهبردهای یادگیری مستقیم و غیر مستقیم، شناختی و فراشناختی، حافظه‌ای، اجتماعی، عاطفی و جبرانی.

1-مقدمه

سپاس و ستایش، خداوندی راست که انسان را به نعمت اندیشه و زبان آراست؛ سیستم زبان را چون یکی از برترین عطایا به آدمی زاد عطا فرمود. «زبان ابزاری طبیعی برای منظم کردن اندیشه و نیز ارتباط میان افراد است. انسان به وسیله‌ی زبان، اندیشه و شناخت خود را سازمان می‌دهد و نیز از راه آن، اندیشه‌ی خود را به دیگران منتقل می‌سازد.» (مشکوٰة الدینی، 1395: 11)

آفریدگار، انسان را به شیوه‌ای خلق کرده که تمامی صورت‌های زبانی موجود در جهان هستی در سیستم زبانی او طراحی شده است، و بنا به شرایط زیست محیطی و خانوادگی، زبان اول و دوم مطرح و عملاً مشخص می‌شود.

امروزه، پدیده‌ی توصیف و تعریف زبان‌ها و مشخصه‌های آنها در زبان‌شناسی به صورت گسترده و چشمگیر مورد توجه قرار گرفته است و زبان‌شناسی علمی است که به تعریف و توصیف زبان از دیدگاه نوین زبان‌شناسی می‌پردازد. و هم‌چنانکه سرکار خانم دکتر باقری در کتاب مقدمات زبان‌شناسی اشاره می‌کنند، «زبان‌شناسی هم‌چنانکه از نام آن بر می‌آید، دانش شناخت و بررسی زبان به طریقه‌ی علمی است. منظور از روش علمی آن است که ابتدا واقعیات و پدیده‌های عینی و محسوس زبانی گردآوری شده، طبقه‌بندی و فهرست‌بندی می‌شوند و از روی این فهرست‌ها، نتیجه‌گیری به عمل می‌آید.» (باقری، 1378: 18)

راهبردهای زبان‌شناسی از جمله راهبردهای یادگیری هستند که زبان‌آموز را در فراگیری زبان دوم رهنمون می‌شوند، نوام چامسکی در نظریه معروف ابزار فراگیری زبان، این ابزار را یک بخش انتزاعی و مادرزادی می‌داند که «به انسان کمک می‌کند:

- صداهای آوایی و گفتاری انسان را از دیگر اصوات موجود در طبیعت، تمیز دهد.
 - داده‌های زبانی را طبقه‌بندی کند.
 - تشخیص دهد که فقط یک نظام زبانی خاص برای صحبت کردن وجود دارد.
 - بتواند دائماً نظام زبانی در حال رشد خود را ارزیابی کند، تا ساده‌ترین نظام ممکن را از ورودی زبانی موجود بسازد.»
- (پیش‌قدم، 1393: 31)

۱- «پژوهشگران حوزه‌ی فراگیری زبان دوم (SLA) به پرسش‌هایی از این نوع علاقه‌مندند:

۱. آیا یک ترتیب طبیعی فراگیری زبان وجود دارد که همه‌ی موقعیت‌های یادگیری ثابت باقی‌مانند؟
۲. فراگیری زبان دوم تا چه میزان به فراگیری زبان اول شبیه است؟
۳. زبان در ذهن شخصی که به بیشتر از یک زبان صحبت می‌کند چگونه سازماندهی شده‌است؟
۴. در معرض زبان مقصد بودن چگونه منجر به جذب و یادگیری می‌شود؟» (کروم، ۱۳۹۳: ۲۱)

این پژوهش زیر عنوان «راهبردهای زبان‌شناسی در آموزش زبان فارسی به فارسی‌آموزان کورد زبان» به بررسی راهبردهای یاد شده می‌پردازد و نقش این راهبردها را در یادگیری زبان فارسی به عنوان زبان مقصد نشان می‌دهد، و «از آنجا که زبان نهادی اجتماعی است، طبیعتاً صورت ثابت و واحدی ندارد و به تبع اجتماع و همراه با نیازهای جامعه دائماً در حال تغییر و تحول است.» (همان کتاب: 36)

هدف از انتخاب این موضوع شناسایی راهبردهای یادگیری زبان فارسی در میان فارسی‌آموزان کورد زبان و توجه به راهبردهای زبان‌شناسی و به کارگیری راهبردهای موفق در میان زبان‌آموزان کورد زبان است تا هرچه بیشتر و بهتر شیوه‌های آموزش و فراگیری زبان برایشان (مدرس و زبان‌آموز) میسر شود. بی‌شک موقعیت جغرافیایی اقلیم کوردستان عراق و متغیرهای دیگری چون روابط سیاسی، فرهنگی، علمی، اجتماعی و آداب و رسوم و... را نیز می‌توان از انگیزه‌های انجام این تحقیق به حساب آورد. چند سؤال پژوهشی در اینجا مطرح می‌شود که عبارتند از:

- 1- کاربرد راهبردهای یادگیری زبان فارسی به عنوان زبان دوم چه نقشی را ایفا می‌کند؟
 - 2- با توجه به این که دو زبان فارسی و کوردی از یک خانواده‌ی زبانی هستند، نقش کدام یک از راهبردهای یادگیری چشم‌گیر و برجسته‌تر است؟
 - 3- به بعضی از مشکلات شنیداری، گفتاری، نوشتاری و خوانداری که از خویشاوندی زبان فارسی و کوردی نشأت می‌گیرد اشاره شود.
 - 4- تأثیر متغیرهای سن، جنس، انگیزه، هوش و مهارت‌های زبانی در فراگیری زبان دوم بررسی شود.
- فرضیه

در این پژوهش فرض ما بر این است که «خویشاوندی زبانی» به عنوان یکی از راهبردهای زبان‌شناسی تأثیر بسزایی در فراگیری زبان دوم دارد، اگر چه سبب ایجاد مشکلاتی نیز در همین زمینه می‌شود. شیوه‌ی انجام کار در این پژوهش هم حوزه‌ی تئوری و هم پراکتیک را در بر می‌گیرد. در حوزه‌ی تئوری، مبانی نظری، کلیات و تعاریفات راهبردهای یادگیری و طبقه‌بندی انواع آن مورد توجه قرار گرفته است و در حوزه‌ی کار عملی، پرسش‌نامه‌ای بر اساس پرسش‌نامه‌ی آکسفورد-آلفا کروناخ تهیه شده که (50) سؤال را به زبان کوردی ارائه می‌دهد و نیز سعی شده‌است که تمامی جوانب و راهبردهای مختلف یادگیری را به صورت کلی و راهبردهای زبان‌شناسی را به صورت برجسته و تخصصی، زیر پوشش قرار دهد.

جامعه‌ی آماری این پژوهش رشته‌های زبان فارسی و کوردی دانشگاه‌های سراسری اقلیم کوردستان عراق می‌باشد، که باز در نتیجه علاوه بر توجه به نقش راهبردهای زبان‌شناسی در آموزش زبان دوم می‌توان به تفاوت تأثیر میان دو رشته‌ی زبان فارسی و زبان کوردی در میان زبان‌آموزان توجه کرد، که زبان‌آموزان رشته‌ی زبان کوردی به نسبت زبان‌آموزان فارسی از دروس و واحدهای کمتری در این زمینه، بهره می‌برند و در واقع زبان فارسی جزء دروس عمومی بخش زبان کوردی هست، در حالی که در بخش زبان فارسی، آموزش تخصصی و از همان ابتدای سال اول تا پایان سال چهارم دوره‌ی کارشناسی به جز دروس عمومی، تمامی دروس

زبان فارسی را می‌توان تخصصی به شمار آورد، همچنین تفاوت سیستم آموزشی در گروه‌های زبان فارسی در دو دانشگاه صلاح‌الدین و سلیمانیه می‌تواند نمایه‌ای از این پژوهش را دربرگیرد. در نتیجه به میانگین و تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته شده، علاوه بر یادداشت نکات مورد نظر، یافته‌ها به صورت آمار و میانگین بر روی جدول و نمودار ارائه شده است.

پیشینه‌ی پژوهش

پژوهش‌های گوناگونی، به ویژه در سالهای اخیر در زمینه‌ی راهبردهای یادگیری زبان در سطح جهان انجام شده، و در آنها به ارتباط متغیرهای ملیت، جنسیت، و رشته‌های تحصیلی، با راهبردهای مورد استفاده‌ی زبان‌آموزان پرداخته شده است. در سطح ایران، پژوهش‌های مختلفی بر به کارگیری راهبردهای (یادگیری زبان) انجام شده است، که جامعه‌ی آماری این پژوهش‌ها هم شامل دانش‌آموزان ایرانی می‌باشد و هم فارسی‌آموزان غیر ایرانی را در بر می‌گیرد و به متغیرهایی چون ارتباط ملیت، جنسیت، نقش اضطراب و فسیل‌شدگی در یادگیری زبان دوم توجه شده است، و پژوهش حاضر که به بررسی راهبردهای زبان‌شناسی در آموزش زبان فارسی به فارسی‌آموزان کورد زبان می‌پردازد، با داشتن دو ویژگی اساسی و بارز از دیگر پژوهش‌های انجام شده، ممتاز و متمایز می‌گردد. ۱- این که جامعه‌ی آماری این پژوهش به طور کلی، فارسی‌آموزان کورد زبان و در سطح دانشگاه است و میدان پژوهش، دانشگاه‌های سراسری اقلیم کوردستان عراق می‌باشد. ۲- این که تا به حال نمونه‌ی این پژوهش، یعنی بررسی راهبردهای یادگیری آموزش زبان فارسی بر فارسی‌آموزان کوردزبان انجام نشده است، علاوه بر این که این محث، نقش راهبردهای زبان‌شناسی را در یادگیری زبان برجسته می‌سازد.

2-آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان

زبان فارسی یکی از زبان‌های شرقی است، جزء زبان‌های زنده‌ی جهان است و زبان رسمی کشورهایمانند ایران، افغانستان و تاجیکستان می‌باشد. و علاوه بر این در چندین کشور، در سطح جهان آموزش این زبان رواج دارد و یکی از رشته‌های دانشگاهی است که زبان‌آموزان در زمینه‌ی آن تحصیل می‌کنند. کشور عراق همسایه‌ی غربی کشور ایران است و در چندین شهر آن چون بغداد، کربلا، نجف، بصره و در اقلیم کوردستان نیز در دانشگاه‌های صلاح‌الدین و سلیمانیه گروه زبان فارسی چون یکی از رشته‌های زبان خارجی، دانشجو می‌پذیرد، و از آنجا که زبان کوردی و زبان فارسی یک خانواده‌ی زبانی هستند و یک ریشه دارند، در بیشتر گروه‌های زبان کوردی هم درس فارسی عمومی تدریس می‌شود. علاوه بر اینکه آثار مثنوی و منظوم از نویسندگان و شاعران کوردزبان به زبان فارسی در دست است و این ارتباط و خویشاوندی دو زبان و توانایی و استعداد این افراد را در زمینه‌ی فراگیری زبان فارسی می‌رساند و از طرفی دیگر اکنون نیز مسائل آموزش زبان فارسی برای ایران اهمیت زیادی دارد، «چرا که گسترش زبان و فرهنگ فارسی در زمره‌ی سیاست‌های جدی دولت قرار گرفته است و از طرفی گروه بی‌شماری از خارجیان به فراگیری این زبان علاقه‌مند شده‌اند» (یارمحمدی، ۱۳۹۳: ۱۴۲) بنابراین آموزش زبان فارسی و آموزش دستور زبان و فرهنگ و فرهنگ‌نویسی نیز با نگاهی تازه و در ابعاد مختلف مورد توجه مؤسسه‌های آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان در داخل و خارج از کشور ایران قرار گرفته است.

۱-۲-اشتراکات زبانی و نارسایی‌ها

با توجه به آزمون چندین ساله‌ی ما در زمینه‌ی تدریس زبان فارسی در گروه زبان فارسی دانشگاه صلاح‌الدین و بعضی از گروه‌های زبان کوردی با بعضی از موارد مواجه شده‌ایم که عبارتند از:

- اشتراکات واژگان در دو زبان کوردی و فارسی با وجود تفاوت تلفظ
- تفاوت نوشتاری در زبان کوردی و فارسی
- تفاوت تلفظ در بعضی از حروف الفبایی در دو زبان نامبرده.
- تفاوت ساختار و انواع تکواژها و وندهای اشتقاقی و تصریفی در هر دو زبان

بدیهی است که فرایند گسترده‌ی آموزش و یاددهی زبان دوم، توجه به آوا، واج، تکواژ، جمله و در یک کلام توجه به واحدهای زبان را دربرمی‌گیرد، و زبان شناسی و علوم دیگر مربوط به زبان، هر کدام در راستای آموزش زبان، نقش خاصی ایفا می‌کنند که چشمگیر، برجسته، و در نوع خود بنیادی است؛ گزینه‌ی انتخاب راهبردهای زبان‌شناسی نیز، مولود همین تجربه و آزمون است که مورد نظر پژوهشگران این تحقیق قرار گرفت.

۳- مبانی نظری

راهبرد یا استراتژی به انگلیسی: (Strategy) به معنی تعیین اهداف و طرح نمودن برنامه ای برای رسیدن به آنها است. به بیان دیگر راهبرد طرح درازمدتی است که برای نیل به یک هدف بلند مدت مشخص طراحی و تبیین می‌گردد. (<https://fa.wikipedia.org>) و هنگامی که این نقشه برای رسیدن به آموزش باشد، راهبرد آموزشی است. راهبرد آموزشی و طبیعت و ساخت زبان، ارتباط تنگاتنگی با هم دارند. «یکی از فرض‌های اولیه در پژوهش خردمدار (علم طبیعی) کامل بودن ساختارها یا به عبارتی «بهینه بودن طراحی طبیعت» است... «بهینه بودن طراحی» بدین معناست که ما در راستای سنت علمی فرض کنیم که طبیعت در ذات خود کامل و بی‌نقص است و بهترین راه‌حل‌ها را برای خود می‌یابد... طبیعت از کمترین پیچیدگی، و بیشترین سادگی و آسان‌ترین ابزارها سود می‌جوید». (فرخی یکتا، ۱۳۹۲: ۱۶)

۳-۱- آموزش زبان دوم

از نظر زبان‌شناسی زبان نیز، «آموزش زبان دوم، عرصه‌ای است که زمینه‌ی مشترک و ایده‌آلی را برای بسیاری از جنبه‌های نظری و علمی روان‌شناسی زبان فراهم می‌سازد. در واقع اینجاست که می‌توان چگونگی ارتباط بین ایده‌های مربوط به زبان انسان و یادگیری آن را ملاحظه کرد». (استاینبرگ، ۱۳۹۸: ۲۹۷)

استاینبرگ روش‌های مختلف زبان‌آموزی را بر اساس پنج بعد اساسی مورد بررسی قرار داده است که عبارتند از:

۱. شیوه‌ی بیان^۱ گفتار- خواندن

۲. معنی: شیء واقعی / موقعیت- ترجمه

۳. دستورزبان: استقرائی- توضیحی

۴. روان‌شناسی: ذهن‌گرا- رفتارگرا

۵. زبان‌شناسی: ذهن‌گرا- ساختگرا

این ابعاد دربرگیرنده‌ی جنبه‌ها و نظریه‌ها نیست، بلکه فقط جنبه‌هایی را شامل می‌شود که در روش‌های مهم آموزشی زبان دوم مطرحند». (همان منبع: ۲۹۷)

۳-۲- راهبردهای آموزشی و یادگیری زبان و طبقه‌بندی آنها

راهبردهای یادگیری، روش‌ها و شیوه‌هایی هستند که دانش‌آموزان در حین یادگیری به کار می‌گیرند تا به هدف‌های آموزشی مورد نظر دست یابند. راهبردهای یادگیری شامل آن دسته از مهارت‌های خود مدیریتی هستند که یادگیرنده برای نظارت (کنترل) بر فرایندهای توجه، یادگیری و تفکر خودش مورد استفاده قرار می‌دهد.

علاوه بر تعریف یاد شده، از تعریفات که برای راهبردهای یادگیری زبان در کتاب‌ها و مقاله‌ها آمده، به ذکر یک تعریف از آن، که در مقاله‌ی راهبردهای یادگیری زبان فارسی نوشته امیررضا وکیلی فرد و شراره خالقی زاده آمده، بسنده شده است. «راهبردهای یادگیری، ابزاری هستند که زبان‌آموز برای یادگیری زبان مقصد از آنها بهره می‌گیرد، راهبردهای ارتباطی نیز یکی از انواع راهبردهای یادگیری زبان هستند، معلمان برای اینکه بتوانند به توسعه‌ی توانش ارتباطی و یادگیری زبان‌آموزانشان کمک کنند، ضروری است که از راهبردهای یادگیری زبان آگاهی داشته باشند». (وکیلی فرد و خالقی زاده، ۱۳۹۳: ۲۶۷)

(تاکنون چندین طبقه‌بندی از سوی پژوهشگران و دانشمندان مختلف ارائه شده است:

• روین، راهبردهای یادگیری زبان را به سه گروه تقسیم می‌کند:

۱- راهبردهای یادگیری^۲ (الف) راهبردهای یادگیری شناختی^۳ (ب) راهبردهای یادگیری فراشناختی^۴؛

۲- راهبردهای ارتباطی^۱؛ ۳- راهبردهای اجتماعی^۵

• اومالی و چاموت دربارهی راهبردهای یادگیری زبان، دسته بندی زیر را ارائه می دهند:

۱- راهبردهای فراشناختی؛ ۲- راهبردهای شناختی؛ ۳- راهبردهای عاطفی- اجتماعی^۸

• استرن راهبردهای یادگیری زبان را به صورت زیر طبقه بندی می کند:

۱- راهبردهای مدیریت و برنامه ریزی^۹؛ ۲- راهبردهای شناختی؛ ۳- راهبردهای ارتباطی- تجربه ای^{۱۰}؛ ۴- راهبردهای میان فردی^{۱۱} و ۵- راهبردهای عاطفی^{۱۲}

• آکسفورد، نظامی از راهبردهای زبانی را ارائه داده است که جامع بوده و مفصل تر از دیگر مدل های طبقه بندی است. آکسفورد، این راهبردها را به صورت (جدول ۱) به دو گروه اصلی راهبردهای مستقیم و غیرمستقیم یادگیری زبان، دسته بندی می کند که هر یک شامل سه زیر گروه می باشد که در ادامه ذکر آن رفته است.

۳-۳ - راهبردهای مستقیم و غیرمستقیم

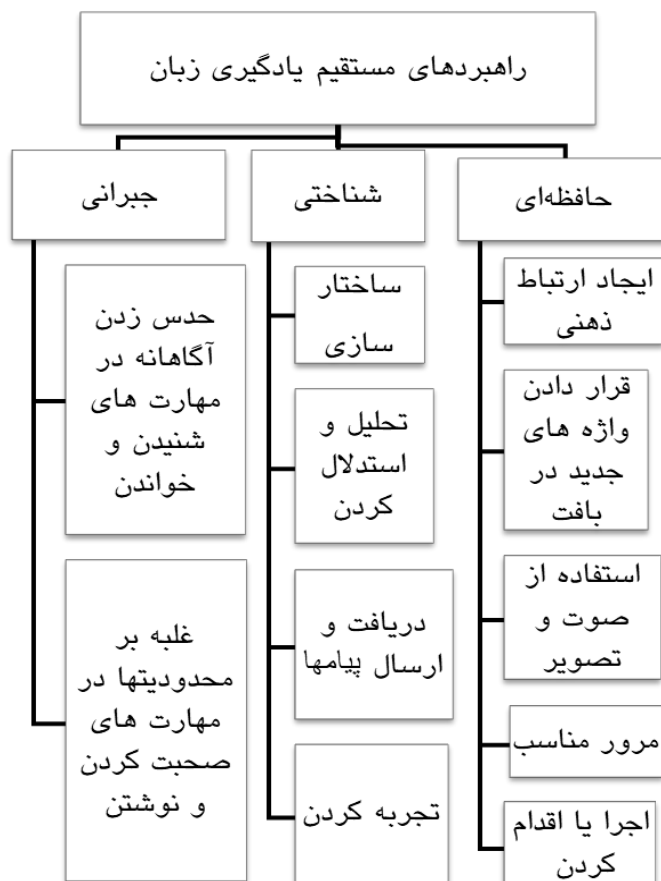
در این زمینه می توان گفت که «راهبردهای مستقیم عبارتند از راهبردهایی که به طور مستقیم در یادگیری زبان هدف، دخیل هستند و نیازمند اندیشیدن به زبان هدف می باشند؛ ولی راهبردهای غیرمستقیم از طریق تمرکز، برنامه ریزی، ارزیابی فرصت ها، کنترل اضطراب، افزایش همکاری و درک دیگران و سایر ابزارها به گونه ای غیر مستقیم یادگیری زبان را تقویت می کنند. راهبردهای مستقیم و غیرمستقیم، تأیید کننده ی یکدیگر بوده، با هم مرتبط هستند. هر گروه از این راهبردها شامل چندین راهبرد می باشند که به طور کلی، شش راهبرد را در بر می گیرند». (وکیلی فرد و خالقی زاده، ۱۳۹۳: ۲۶۹)

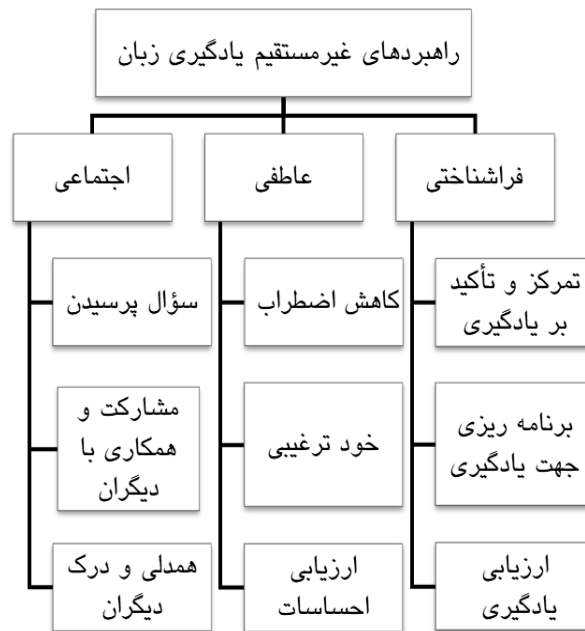
۱- راهبردهای مستقیم^{۱۳} (الف) راهبردهای حافظه ای^{۱۴}؛ (ب) راهبردهای شناختی؛ (ج) راهبردهای جبرانی^{۱۵}

۲- راهبردهای غیرمستقیم^{۱۶}: (الف) راهبردهای فراشناختی؛ (ب) راهبردهای عاطفی؛ (ج) راهبردهای اجتماعی. (همان منبع: ۲۶۸ - ۲۶۷)

راهبردهای نامبرده، در جدول شماره ۱ با زیرمجموعه های شان ذکر گردیده، و در صفحات بعدی در لابلای مبحث "ارتباط پایا و پویای دو راهبرد آموزشی و یادگیری" تعریف شده اند.

جدول ۱: انواع راهبردهای مستقیم و غیرمستقیم یادگیری زبان بر مبنای طبقه بندی آکسفورد (۱۹۹۰)

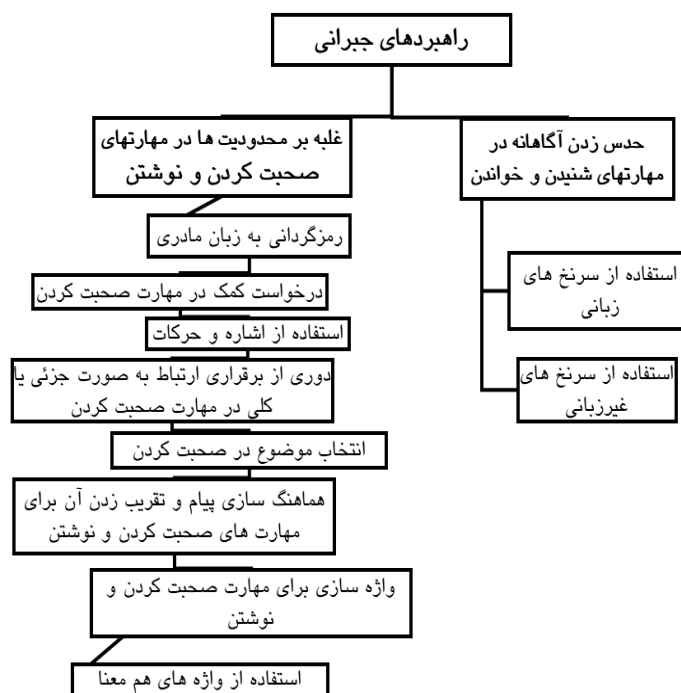

۱- راهبردهای شناختی

این گروه از راهبردها در یادگیری زبان، بسیار ضروری هستند، با وجود تنوع در این راهبردها، با این مشکل مواجه هستیم که همه‌ی آنها یک نقش مشترک دارند و آن به کار بردن تبدیل یا انتقال زبان هدف، توسط زبان آموز است.

۲- راهبردهای جبرانی

به زبان آموزان کمک می‌کند تا بتوانند با وجود محدودیت در دانش از زبان جدید استفاده کنند و آن را درک کنند. در واقع، هنگامی که اطلاعات پیرامون دستور و واژه‌ها ناکافی باشد می‌توان از این روش‌ها استفاده کرد.

جدول ۲: راهبردهای جبرانی

۳- راهبردهای فراشناختی: این دسته از راهبردها شیوه‌های مختلفی را در برمی‌گیرد و توجهی ویژه‌ای بر یادگیری و تمرکز بر آن دارد، برای دستیابی به نتیجه‌ی عالی، پروژه‌ی یادگیری را به سطوح مختلف، منظم و متوالی دسته‌بندی کرده، و اجرا و انجام پروژه را موکول به برنامه‌ریزی شایسته‌ای می‌نماید.

زبان‌آموزان در این راهبرد، نقش اساسی را داشته، چرا که توجه و تأکید راهبردهای فراشناختی بر هر چهار مهارت زبانی است و زبان‌آموز را از جوانب مختلف، در حوزه‌ی فعالیت قرار می‌دهد.

ارزیابی یادگیری فاکتور دیگری است، که زبان‌آموز در چهارچوب راهبردهای فراشناختی با آن ارتباط پیدا می‌کند و با خودکنترلی و خودسنجی، هم به خطاهای خود توجه کرده، آنها را تصحیح می‌کند، هم با سنجش یادگیری خود، در زمینه‌ی مهارت‌ها، پیشرفت خود را ارزیابی می‌کند.

۴- راهبردهای حافظه‌ای: این راهبردها که ابزارهای یادیار هم نامیده می‌شوند، خود روشها و شیوه‌های متنوع و متعددی را در برمی‌گیرند، که هرکدام به نوبه‌ی خود سهمی بسزا در تقویت حافظه دارند که از جمله می‌توان به مواردی چون " ایجاد ارتباط ذهنی، استفاده از صوت و تصویر، مراجعه و مرور در فاصله‌ی زمانی مشخص، به کارگیری تکنیک‌های خلاق و ملموس و ... " اشاره کرد، که کاربرد انواع این شیوه‌ها هرکدام نقشی درخور در ثبت و یادگیری اطلاعات، اصطلاحات و جمله‌بندی زبان دوم دارد.

۵- راهبردهای عاطفی: این راهبردها، احساسات، آرامش و شادی، استرس و فشار روانی و حتی طرز بیان و حالات و سکنات زبان‌آموز را مورد توجه قرار می‌دهد. نکته‌ی مهم در امر آموزش این است، که آموزشیار به روان‌شناسی آموزش زبان توجه داشته باشد. و بلکه با استفاده از شگردهای مهم و در عین حال ساده، چون تکنیک آزادسازی انرژی، استفاده از فیلم کم‌دی و کتاب و نوشته‌های طنز، زبان‌آموز را از نظر احساسات، نورمال و آماده برای یادگیری نماید. و این موارد در دسته‌بندی آکسفورد (۱۹۹۰) نیز در راهبرد عاطفی مدنظر است.

۶- راهبردهای اجتماعی:

از آنجایی که زبان، یک رفتار اجتماعی تلقی می‌شود، یادگیری آن نیز نیازمند تعامل با دیگران و استفاده از راهبردهای اجتماعی مناسب است. برخی گمان می‌کنند که راهبردهای اجتماعی، فقط برای مهارت‌های شنیدن و صحبت کردن به کار می‌رود، در حالیکه، این راهبردها برای هر چهار مهارت زبانی قابل استفاده است.

نویسندگان مقاله‌ی راهبردهای یادگیری زبان فارسی دوازده ویژگی اصلی این راهبردها را که آکسفورد مشخص کرده، ذکر نموده‌اند که شامل موارد زیر می‌شود:

۱- موجب دستیابی به هدف اصلی که همان توانش ارتباطی است، می‌شوند.

۲- موجب هدایت خودکار و استقلال زبان‌آموزان می‌شوند.

۳- نقش معلمان را توسعه می‌بخشد.

۴- هدف آنها برطرف‌سازی مشکلات یادگیری است.

۵- اقداماتی هستند که خود زبان‌آموزان آنها را اتخاذ کرده‌اند.

۶- نه تنها جنبه‌ی شناختی، بلکه بسیاری از جنبه‌های فراگیر را در بر می‌گیرند.

۷- به طور مستقیم و غیرمستقیم فرآیند یادگیری را تقویت می‌کنند.

۸- همیشه قابل مشاهده نیستند.

۹- اغلب آگاهانه هستند.

۱۰- قابل آموزش هستند.

۱۱- انعطاف پذیر بوده و قابلیت تغییر دارند.

۱۲- عوامل مختلفی بر آنها تأثیر می‌گذارند (وکیلی‌فرد و خالقی‌زاده، ۱۳۹۲: ۲۷۱)

۳-۴- راهبردهای آموزشی و یادگیری زبان

برای طرح آموزش زبان دوم و در عین حال فراگیری آن توجه به دو راهبرد اساسی آموزشی و یادگیری زبان و وجوه اشتراک و تفاوت‌های آنها اساسی است. دو راهبرد نامبرده تمامی راهبردهای آموزش و یادگیری زبان را تحت پوشش قرار می‌دهند.

شناخت، که یکی از عطایا و موهبت‌های خدادادی به مغز انسان است، نقشی عظیم در پیشبرد و پیشرفت یادگیری دارد، «شناخت، دربرگیرنده‌ی تمام انواع پردازش‌های ذهنی، نظیر ادراک، احساس تمرین صحنه، شرح و تفسیر، یادآوری حل مشکل و تفکر را دربرمی‌گیرد... گرچه توانایی هوشی، عامل مهمی در آموزش است، اما تفکر هوشمند به عنوان فرایند ذهنی، فرصت‌های زیادی را برای پیشبرد یادگیری امکان‌پذیر می‌سازد» (نورمحمدی، ۱۳۹۰: ۶۹)

راهبردهای آموزشی که از جانب مؤسسه، مرکز و یا سازمان و نظام آموزشی تهیه و تدارک دیده می‌شود، به طور مختصر طرح و برنامه‌ریزی آموزشی را شامل می‌شود، که به شیوه‌ی مفصل می‌توان گفت، راهبردهای آموزشی می‌تواند عبارت باشد از: برنامه‌ریزی قبلی، توجه به مهارت‌ها در امر آموزش، آگاه‌کردن زبان‌آموز از برنامه و اهداف آن.

۱. برنامه ریزی قبلی: برای آموزش زبان، از قبل لازم است انجمن علمی گروه، مؤسسه و یا هر سازمانی که امر آموزش را انجام می‌دهد، طرح و برنامه‌ای شامل را مهیا کند که دارای صلاحیت علمی و آموزشی باشد.

۲. توجه به مهارت‌ها در امر آموزش: مهارت‌های یادگیری نقشی اساسی و چشم‌گیر در پیشبرد آموزش و فراگیری آسان دارند، «مرحله اول در فرایند یادگیری زبان، مفهوم و ادراک است. دانشجویان باید از مفاهیم و روابط موجود در مطالب آگاهی کامل داشته باشند...»

مرحله‌ی دوم در یادگیری زبان، تمرین و آمادگی پیدا کردن در مطالب قبلی است، در طی این مرحله، دانشجویان تولید آگاهانه‌ای از زبان را برای بیان مفهوم در فعالیت‌های محدود کنترل شده‌ای تمرین می‌کنند... .

مرحله سوم برقراری ارتباط می‌باشد. مرحله‌ای که در خلال آن دانشجویان فراتر از فعالیت‌های محدود و کنترل شده، در دو مرحله‌ی اول حرکت می‌کنند» (همان منبع: ۵۲۵-۵۲۴)

۳-۵- راهبردهای یادگیری بر اساس مواد آموزشی

«درباره‌ی انتقال یادگیری، نظریه‌های گوناگونی وجود دارد، مشکل مهم برای مدرس این است که او باید در این فرایند انتقالی کمک کند... این وظیفه‌ی مدرس است که به چهار مهارت یادگیری زبان تأکید کند» (همان منبع: ۵۳۳)

جدول ۳: دسته‌بندی راهبردهای یادگیری را بر اساس مواد آموزشی نشان می‌دهد.

۳-۶- ارتباط پایا و پویای دو راهبرد آموزشی و یادگیری

راهبردهای آموزشی و یادگیری در عین استقلال ذاتی خود، ارتباط تنگاتنگ و پیوسته و اساسی با هم دارند، در راهبردهای آموزشی، این معلم و مربی است که نقش اول را ایفا می‌کند و بدیهی است که هرچه دایره‌ی توانمندی و مهارت‌های آموزشی مربی گسترده‌تر باشد، توفیقات بیشتر و بهتری را در نتیجه کسب خواهد نمود. راهبردهای یادگیری، اصول، الگو و قواعدی را دربرمی‌گیرد که زبان‌آموز به شیوه‌ای کاملاً آگاهانه، در امر فراگیری زبان از آن‌ها استفاده می‌کند، هرچند راهبردها با توجه به بافت ذاتی خود، جوانب مختلف فراگیری زبان‌آموز را تحت تأثیر قرار می‌دهند.

۴-روش شناسی

۴-۱- روش و ابزار گردآوری داده‌ها

در پژوهش حاضر، به پرسش‌نامه‌ی پنجاه سؤالی راهبردهای یادگیری زبان آکسفورد ۱۹۹۰ توجه شده است، البته با توجه به اینکه موضوع این مقاله بررسی راهبردهای زبان‌شناسی است، و جامعه‌ی آماری ما، دانشجویان کورد زبان دانشگاه‌های دولتی

اقلیم کوردستان عراق می باشند، سؤالات به شیوهی متنوع هستند و انواع راهبردهای زبان شناسی را دربرگرفته و به زبان کوردی کرمانجی میانه نوشته شده تا زبان آموزان راحت تر بتوانند موضوع و محتوا را درک نمایند، سؤالات ۱ تا ۹ پرسشنامه پیرامون راهبردهای حافظه‌ای، سؤالات ۱۰ تا ۲۳ پیرامون راهبردهای شناختی و سؤالات ۲۴ تا ۲۹ پیرامون راهبردهای جبرانی است؛ همچنین سؤالات ۳۰ تا ۳۸ راهبردهای فراشناختی، سؤالات ۳۹ تا ۴۴ راهبردهای عاطفی و سؤالات ۴۵ تا ۵۰ راهبردهای اجتماعی را می-سنجند.

۴-۲_ جامعه‌ی آماری، روش نمونه‌گیری، حجم نمونه

جامعه‌ی آماری این پژوهش (۴۷۴) فارسی‌آموز خارجی زن و مرد که (۳۴۷) زن و (۱۲۷) مرد کورد زبان می‌باشند که در بازه‌ی سنی (۱۸-۳۰) سال قرار دارند و در سال تحصیلی ۲۰۲۱-۲۰۲۲م در دانشگاه‌های اقلیم کوردستان عراق مشغول به تحصیل می‌باشند؛ پرسشنامه‌ای ویژه با توجه به ویژگی‌های علمی، فرهنگی و موقعیت جغرافیایی، اجتماعی و سیاسی اقلیم کوردستان عراق نوشته شده است که ۵۰ سؤال را با تأکید بر راهبردهای مختلف در بر می‌گیرد و طبیعی است در یادداشت سؤالات شرایط شغلی و بازار کار دانشجویان گروه زبان فارسی نیز مد نظر قرار گرفته است که به شیوه‌ی تخصصی و چون یک رشته‌ی تحصیلی در دانشگاه در زمینه‌ی آن در مقطع کارشناسی درس می‌خوانند.

فارسی‌آموزان گروه زبان فارسی دو دانشگاه صلاح‌الدین و سلیمانیه و تمامی دانشجویان گروه زبان کوردی در همه‌ی دانشگاه‌های سراسری اقلیم کوردستان جزء جامعه‌ی آماری این پژوهش هستند، هم چنان که در ابتدای این مطلب ذکر آن رفته است، آنچه شایان ذکر و توجه است، این می‌باشد که در تمام دانشگاه‌ها، درس فارسی عمومی در یک ترم یا سال تحصیلی مشخصی تدریس نمی‌شود، بلکه با توجه به صلاح‌دید علمی هر دانشگاه، گزینه‌ها متفاوت است، در بعضی از دانشگاه‌ها، در سال سوم و چهارم تحصیلی دوره‌ی کارشناسی درس فارسی عمومی خوانده می‌شود، و بعضی‌ها فقط در سال چهارم و بعضی از دانشگاه‌ها نیز در سال اول و دوم، درس مورد نظر تدریس می‌شود. و جدول شماره ۳ نمایه‌ی تدریس درس فارسی عمومی در دانشگاه‌های دولتی اقلیم کوردستان است.

جدول ۴: درس فارسی عمومی در گروه زبان کوردی در دانشگاه‌های اقلیم کوردستان عراق

ش	نام دانشگاه	سال اول	سال دوم	سال سوم	سال چهارم
۱	دانشگاه صلاح‌الدین		✓	✓	✓
۲	دانشگاه سلیمانیه	✓			✓
۳	دانشگاه گرمیان	✓	✓	✓	✓
۴	دانشگاه دهوک			✓	✓
۵	دانشگاه زاخو			✓	
۶	دانشگاه سوران	✓	✓	✓	
۷	دانشگاه راپرین			✓	✓
۸	دانشگاه حلبچه			✓	
۹	دانشگاه کویسنجاق			✓	
۱۰	دانشگاه چرمو			✓	✓

۴-۳-۱ ابزار سنجش

به منظور جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز این پژوهش راهکارهای زیر دربر گرفته شده است. ۱- پرسشنامه‌ای به زبان کوردی کرمانجی میانه توسط دو پژوهشگر تهیه و تنظیم شده، در تهیه و تنظیم این پرسشنامه انواع راهبردهای یادگیری مورد توجه قرار گرفته است، و از نظر کمیت سؤالات و گزینش راهبردها شیوه‌ی پرسشنامه‌ی آکسفورد انتخاب شده، اگرچه به اصل پرسشنامه دست نیافتیم و ویژگی‌های کمی و کیفی آن از مطالعه‌ی مقالات مربوط به پژوهش، حاصل شده است.

۲- در تهیه و تنظیم سؤالات، شیوه‌ی آموزش و فراگیری زبان دوم با توجه به موقعیت و محیط جغرافیایی زبان اول و دوم، نقاط مشترک و مختلف آن که هر دو زبان فارسی و کوردی از یک خانواده‌ی زبانی هستند، مدنظر قرار گرفته است.

۳- در طرح سؤالات، ارتباط بین عوامل اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی با انواع راهبردها مدنظر واقع شده است.
 ۴- جدول تدریس درس فارسی عمومی در گروه‌های زبان کوردی دانشگاه‌های اقلیم کوردستان که در پژوهش آمده‌است، نمایه‌ای ریز در نمونه‌گیری به روش « غیر تصادفی داوطلبانه و هدفمند » می‌باشد.
 ۵- با تمامی مدیر گروه‌های زبان کوردی و فارسی دانشگاه‌های دولتی، تماس تلفنی برقرار شده، بعد از ارائه‌ی موضوع مورد نظر لینک پرسش‌نامه برایشان ارسال شده‌است.

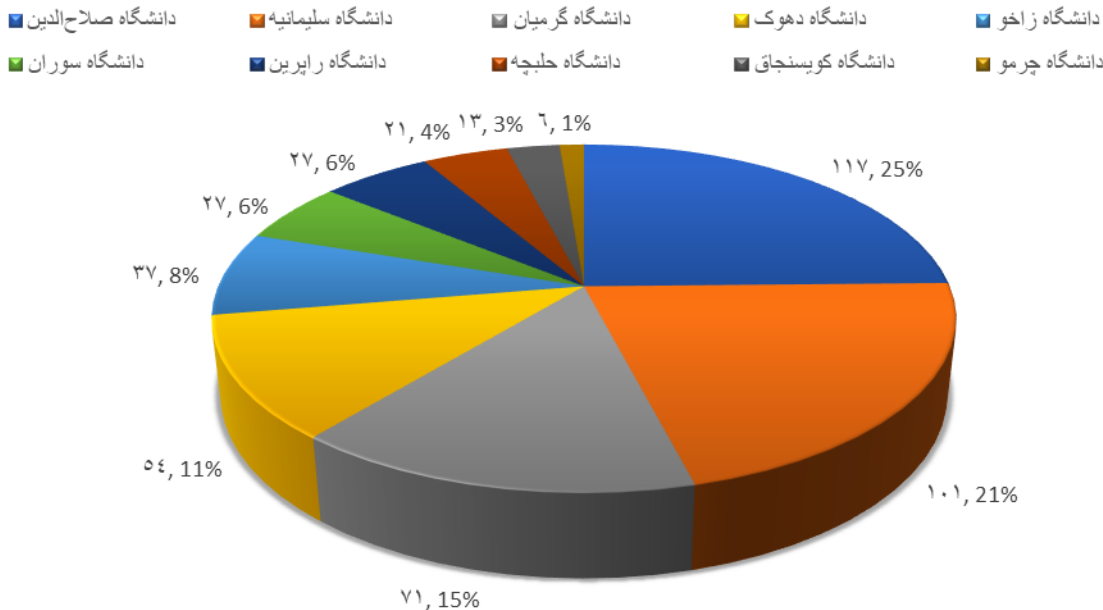
۴-۴- یافته‌ها

بعد از نوشتن بخش تئوری مباحث این پژوهش، پرسشنامه‌ای را به منظور آزمون آزمایشی به زبان کوردی، برای دانشجویان کورد زبان رشته‌های زبان فارسی و کوردی تهیه نموده و ارائه دادیم.
 در این باره، بعد از یادداشت سؤالات و کسب اطمینان از پویایی لینک پرسشنامه با گروه‌های زبان کوردی و فارسی دانشگاه‌های دولتی اقلیم کوردستان، ارتباط تلفنی برقرار شده و به شیوه‌ی الکترونیک، لینک آزمون برای تمامی گروه‌های زبان کوردی که درس فارسی عمومی داشتند، فرستاده شد، بدیهی است که پر کردن فرم پرسشنامه کاملاً داوطلبانه بوده، و شماره‌ی فرم‌های ارائه شده که به دست ما رسیده‌است به (۴۷۴) فرم می‌رسد و این تعداد، بسامد تمامی دانشجویان رشته‌ی زبان کوردی و فارسی دانشگاه‌های مورد نظر نیست و یافته‌های مورد نظر با توجه به فرم‌های رسیده و ارائه شده، ثبت گردیده است. ضریب پرسشنامه-ی کل آزمون به ترتیب عبارتند از: الف) راهبردهای حافظه‌ای (۱-۹)، ب) راهبردهای شناختی (۱۰-۲۳)، پ) راهبردهای جبرانی (۲۴-۲۹)، ت) راهبردهای فراشناختی (۳۰-۳۸)، ث) راهبردهای عاطفی (۳۹-۴۴)، ج) راهبردهای اجتماعی (۴۵-۵۰).

جدول ۵: میانگین راهبردهای یادگیری برای هر دانشگاه

ش	نام دانشگاه	شماره‌ی پاسخنامه	نقش راهبردها با درصد
۱	دانشگاه صلاح‌الدین	۱۱۷	۲۴.۶۸ %
۲	دانشگاه سلیمانیه	۱۰۱	۲۱.۳۱ %
۳	دانشگاه گرمیان	۷۱	۱۴.۹۸ %
۴	دانشگاه دهوک	۵۴	۱۱.۳۹ %
۵	دانشگاه زاخو	۳۷	۷.۸۱ %
۶	دانشگاه سوران	۲۷	۵.۷۰ %
۷	دانشگاه راپرین	۲۷	۵.۷۰ %
۸	دانشگاه حلبچه	۲۱	۴.۴۳ %
۹	دانشگاه کویسنجاق	۱۳	۲.۷۴ %
۱۰	دانشگاه چرمو	۶	۱.۲۶ %
۱۱	جمع کل	۴۷۴	۱۰۰

نقش راهبردها

5- نتیجه گیری

نسل بشر در تکاپو و تلاش برای دستیابی به تازه‌ها، مدام در حال سنجش، آزمایش و خطا می‌باشد، علم و دانش موهبتی الهی است که انسان را از آن بهره‌مند نموده است و در عین حال به روشنی، این نکته را متوجه او می‌سازد که «وما اوتیتم من العلم إلا قليلاً» (سوره‌ی مبارکه‌ی الاسراء، آیت 80) و تنها اندکی از علم و دانش در اختیار شما نهاده شده‌است، در این راستا علم همیشه زنجیری طلائی و در عین حال نامرئی بین معلم و طالب علم برقرار می‌نماید و این گزینه‌ی نعمت‌های لایتناهی ربانی، آدمی را به طلب معرفت و کسب دانش از ساحت علیم مطلق سوق می‌دهد.

سیستم زبان چون ودیعه‌ی خدادای، از استعداد و توانایی و قابلیت‌های بی‌شمار شایسته برخوردار است، که هر لحظه انسان را به سوی پیشرفت و کسب تازه‌ها رهنمون می‌شود.

راهبردهای زبان‌شناسی به گونه‌ای ارتباط جوانب مختلف زندگی زبان‌آموز را با محیط آموزشی و یادگیری زبان مرتبط می‌سازند و به شیوه‌ای مستقیم و غیرمستقیم بر فرایند آموزش و یادگیری تأثیرگذار هستند.

«یادگیری موفقیت‌آمیز از محیط‌های یادگیری پربار حاصل می‌گردد که توسط مدرسینی که به خوبی با نظریه‌ی یادگیری زبانی، روش‌های روش‌شناسی فنون کلاس‌داری درسی، و عوامل اجتماعی تأثیرگذار آشنایی دارند، ایجاد و هدایت می‌گردد.» (نورمحمدی، ۱۳۹۰: ۵۵۸-۵۵۹)

در بررسی نقش راهبردهای زبان‌شناسی در آموزش زبان فارسی به فارسی‌آموزان کوردزبان، پرسش‌نامه‌ای پنجاه سؤالی که انواع راهبردها را دربرمی‌گرفت، به زبان کوردی سورانی، توسط پژوهشگران آماده شده، و با ارائه‌ی تأییدیه‌ی ریاست دانشگاه صلاح‌الدین در این زمینه با دو گروه زبان فارسی دانشگاه صلاح‌الدین و سلیمانیه و تمامی گروه‌های زبان کوردی که درس زبان فارسی عمومی تدریس می‌شد، هماهنگی ایجاد شده، در اختیار زبان‌آموزان قرار گرفته و ۴۷۴ فرم پر شده، توسط زبان‌آموزان داوطلب به دست ما رسیده‌است که در ادامه‌ی این سطور نتایج به دست آمده از یافته‌ها در اختیار دانش‌پژوهان قرار می‌گیرد.

چون پر کردن فرم پرسش‌نامه کاملاً اختیاری بوده‌است، شماره‌ی داوطلبان در هر دانشگاه متفاوت از دانشگاه‌های دیگری است و همین مورد داده‌های مورد نظر را به صورت ناخواسته تغییر می‌دهد.

با توجه به قدمت تأسیس هر دانشگاه و اینکه در چند دانشکده، گروه زبان کوردی هست، شماره‌ی فارسی‌آموزان از یک دانشگاه به دانشگاه دیگر و در نتیجه، شماره‌ی فرم‌های پاسخ‌نامه متفاوت است.

تتها در دانشكدهی زبان دو دانشگاه صلاح‌الدین و سلیمانیه، گروه زبان فارسی وجود دارد که با توجه به اینکه جز دروس عمومی، بقیه‌ی دروس تخصصی به زبان فارسی می‌باشد، داده‌ها به صورت کیفی تغییر می‌کند و همین تغییر کیفیت در روند و سطح یادگیری زبان دوم مؤثر است.

- بیشتر فارسی‌آموزان (90/93) برای یادگیری زبان فارسی علاقه نشان داده‌اند. و حدود (88/93) از فارسی‌آموزان تا قبل از آمدن به دانشگاه در دوره‌های آموزش زبان فارسی شرکت نکرده‌اند و تنها (15/40) از فارسی‌آموزان قبل از آمدن به دانشگاه اندکی با زبان فارسی آشنایی داشته‌اند.
- فارسی‌آموزان برای فراگیری این زبان، اهداف مختلفی انتخاب کرده‌اند، که از این میان بیشترین گزینه را کارهای متفرق و پراکنده شامل می‌شود که به (58/70) می‌رسد و کار ترجمه گزینه‌ی دوم است که به (22/36) می‌رسد.
- به نظر زبان‌آموزان توجه به درس گفتگو برای فراگیری بهتر در درجه‌ی اول اهمیت قرار دارد که (42/72) آراء را به خود اختصاص داده است و بعد از آن قرائت، نگارش و درک مطلب را در مرتبه‌ی دوم اهمیت قرار داده‌اند که (29/96) آراء را دربرمی‌گیرد.
- بیشتر زبان‌آموزان بر این باورند که یادگیری زبان فارسی رابطه‌ی عمیق و مثبتی با درس‌های گروه زبان کوردی دارد. استفاده از فرهنگ لغت دو زبانه و بیشتر فارسی- کوردی گزینه‌ی دیگری است که در آراء و سنجش فارسی‌آموزان به نظر می‌رسد.
- گزینه‌ی دیگری که آموزش زبان فارسی را در بین زبان‌آموزان کوردزبان بالا می‌برد، موقعیت جغرافیایی، همسایگی و روابط مختلفی است که از این موقعیت نشأت می‌گیرد، این موارد بر اشتیاق زبان‌آموزان برای یادگیری بهتر و بیشتر می‌افزاید. با وجود این اشتیاق و آرزومندی و داشتن برنامه‌ریزی برای یادگیری، وقتی طرح و برنامه‌ی یادگیری زبان را از جانب زبان‌آموز پیگیری می‌کنیم، می‌بینیم که در برخی موارد با همان روش کلاسیک و سنتی و بلکه کمی هم مشکل دست و پنجه نرم می‌کند، این در حالی است که وجهه‌ی برنامه‌ی آموزشی به سمت ساده و مدرن تغییر و تحول پیدا کرده‌است، تنها وقتی که عملاً در دوره‌ای با سبک جدید معیارهای یادگیری خود را با رهنمود و تکنیک آموزشی جدید روبرو می‌بیند و نتایج خوبی حاصل می‌کند، خوشحال و شادمان از روش قبلی به روش جدید و صحیح‌تر می‌گراید.
- هر کدام از راهبردها نقش ویژه و اساسی در آموزش زبان دوم دارند، و مهارت‌ها را نیز به شیوه‌ای برجسته زیر پوشش قرار می‌دهند. مهارت شنیداری نقشی اساسی و بنیادی به نسبت دیگر مهارت‌ها در آموزش زبان دوم دارد. بیشتر زبان‌آموزان حدود (54/74 درصد) برای یادگیری زبان فارسی به صورت (صوتی و تصویری) گزینه‌ی ترانه و آواز را انتخاب کرده‌اند و برای فهم مطلب زیرنویس کوردی را دخالت داده‌اند.
- در گزینه‌ی گفتگو و سؤال و جواب سر کلاس با آموزشیار به زبان فارسی، بیشتر زبان‌آموزان گزینه‌ی زبان مادری را چون امر واقع انتخاب کرده‌اند، اما در نظر سنجی این که سؤال و جواب به کدام زبان بیشتر سبب فراگیری زبان دوم می‌شود، زبان فارسی را چون گزینه‌ی درست و دقیق پسندیده‌اند که در این موارد می‌توان به مبتدی بودن سطح زبان‌آموزان هنگام گفتگو، به ویژه در گروه زبان کوردی اشاره کرد که تنها یک یا دو درس فارسی عمومی تدریس می‌شود و فارسی‌آموز در سطح آغازین است.
- نظرسنجی فارسی‌آموزان نشان می‌دهد که برای فراگیری زبان فارسی چون یک زبان خارجی تا حدی شایسته و در خور، منبع در اختیار دارند و منابع مورد نیاز آموزش را در کتابخانه‌ی گروه، دانشکده و دانشگاه می‌توان یافت.
- با توجه به این که سطح فراگیری و توان علمی زبان آموز در چه حدی است، خود را در حوزه‌ی کار و فعالیت گروهی قرار می‌دهد که عواملی چون شرم و ترس از صحبت به زبان دوم که مبادا اشتباه در تکلم از آن‌ها سرزند و سبب مسخره‌شدنشان شود، آن‌ها را از کوشش دسته‌جمعی سست و یا منحرف می‌سازد.
- از طرف دیگر نقش آموزشیار نیز دارای اهمیت است، چرا که برای آموزش در سطح آغازین و به ویژه در گروه زبان کوردی و سال اول گروه زبان فارسی، از دو زبان کوردی و فارسی استفاده می‌کند که این کاربرد موجب اعتلای فهم مطالب و جرأت بخشیدن به فارسی‌آموز می‌شود که بتواند گفتگو و خواندن به زبان فارسی را با اعتماد به نفس و خودباوری تمرین کند.
- بدیهی است که هرچه اجرای برنامه‌های متنوع و ساده و در عین حال کارای آموزشی از جانب استاد بهتر ارائه شود. زبان آموزان از گزینه‌های مختلف و سودمند می‌توانند بهره‌گیرند و در مهارت‌های گفتگو و شنیداری و خوانداری و نوشتن و حتی ارتباط فرهنگی، پیشرفت بیشتر و قابل ملاحظه‌تری به خود ببینند؛ چرا که انواع راهبردها را در برنامه‌ریزی شایسته و مواد آموزشی درست و دقیق می‌توان پی‌ریزی کرد.

- همچنانکه از پاسخنامهی ۴۷۴ فارسی آموز به روشنی نقش انواع راهبردهای زبان شناسی را در آموزش زبان فارسی به فارسی آموزان کورد زبان می توان دید و بسامد بالا و پایین و درصد کم و بسیار کاربرد راهبردها از یک دانشگاه تا دانشگاه دیگر بیشتر به سطح کمی فارسی آموزان برمی گردد نه سطح کیفی راهبردها.
- هر یک از راهبردها در حوزهی کاربرد خود، به صورت لاراادی، و با توجه به سطح علمی مؤسسهی آموزشی و آموزشیاران و اهداف و خواسته های مورد نظر از آموزش و یادگیری زبان دوم به صورت متقابل نزد آموزشیار و زبان آموز در امر آموزش، نقشی پویا و محوری دارند و گزینه هایی چون راهبردهای عاطفی و جبرانی، اجتماعی، شناختی و فراشناختی و حافظه ای، هرکدام با توجه به ویژگی های ذاتی خود و متغیرهای دیگری چون سن، جنسیت، مرکز آموزشی و توانمندی های متنوع آن، اهداف، روش شناسی، خودباوری و آرامش، ترس، شرم و اضطراب و... از یک زبان آموز تا زبان آموز دیگر و از یک آموزشیار تا آموزشیار دیگری از یک مرکز آموزشی به مرکز آموزشی دیگر کاملاً متفاوت و متغیر است.

۶- پانوشت

1. SLA= second Language Acqjusion
2. Language mode
۳. Learning strategies
۴. Cognitive learning stratees
۵. Metacognitive learning strategies
۶. Communication strategies
۷. Social strategies
۸. Social effective strategies
۹. Management and planning strategies
۱۰. Communicative- experiential strategies
۱۱. Interpersonal strategies
۱۲. Affective strategies
۱۳. Direct strategies
۱۴. Memory strategies
10. Compensation strategies
11. Indirect strategies

۷- فهرست منابع

کتابها

- قرآن کریم
- استاینبرگ. دنی. (۱۳۹۸) درآمدی بر روانشناسی زبان. ترجمه ی ارسلان گلفام، چاپ دوازدهم، انتشارات سمت- تهران.
- باقری، مهري. (۱۳۷۸) مقدمات زبان شناسی، مشاور مجموعه: د.حسن انوری، نشر قطره، تهران.
- پیش قدم، رضا. سادات طباطبائیان، مریم. نادری. صفورا. (۱۳۹۳) تحلیل انتقادی و کاربردی نظریه های فراگیری زبان اول: از پیدایش تا تکوین (ویرایست دوم). چاپ دوم، چاپ و انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد.
- چامسکی، نوام. (۱۳۹۲) درباره ی طبیعت و زبان، ترجمه ی محمد فرخی یکتا. چاپ اول، انتشارات روزبهان- تهران.
- گروم، نیکلاس و لیتل مور، جینت. (۱۳۹۳) زبان شناسی کاربردی. ترجمه ی نگار داوری اردکانی و هاجر آقا ابراهیمی، چاپ اول، انتشارات علمی و فرهنگی، تهران.
- مشکوة الدینی، مهدی. (۱۳۹۵)، توصیف و آموزش زبان فارسی. چاپ چهارم، انتشارات دانشگاه فردوسی- مشهد.
- نورمحمدی، محمود. (۱۳۹۰) گسترش مهارت های آموزش زبان دوم. چاپ پنجم، انتشارات راهنما- تهران.
- یارمحمدی، لطف الله. (۱۳۹۳) ارتباطات از منظر گفتمان شناسی انتقادی. چاپ سوم، انتشارات هرمس- تهران.

مقالات

- پژوهش نامه ی آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان، پاییز ۱۳۹۱، سال اول، شماره ی اول. رابطه ی جنسیت و به کارگیری راهبردهای یادگیری زبان فارسی به عنوان زبان دوم، امیررضا وکیلی فرد، شراره خالقی زاده.
- فصل نامه ی جستارهای زبانی، تابستان ۱۳۹۳، ش ۲، پیای ۸. راهبردهای یادگیری زبان فارسی، بررسی ارتباط بین ملیت با به کارگیری راهبردها در میان فارسی آموزان غیر ایرانی، امیررضا وکیلی فرد، شراره خالقی زاده.

سایت

<https://fa.wikipedia.org/wiki/%D8%B1%D8%A7%D9%87%D8%A8%D8%B1%D8%AF>

پیکاره کانی زمانه وانی فیربوونی زمانی فارسی به فیرخووانی کوردزمان

زهراء احمد قادر

بهشی فارسی، کۆلیژی زمان، زانکۆی سه لاهه ددین-هه ولیر

لیلا علی رحمان رحیمی

بهشی فارسی، کۆلیژی زمان، زانکۆی سه لاهه ددین-هه ولیر

پوخته

ئهم توێژینهوه به ناویشانی (پیکاره کانی زمانه وانی فیربوونی زمانی فارسی به فیرخووانی کوردزمان) به تامانجی لیکۆلینهوه له پۆلی پیکاره کانی فیربوون (پیکاره پاسته و خۆکان و ناراسته و خۆکانی زمان) له فیرکردنی زمانی دووهم و په یوهندی له گهڵ پلانی فیرکاری و فیربوونی زمانی دووهم ریکراوه. نمونهی ئهم توێژینهوهیه، قوتاییانی بهشی زمانی فارسی ههردوو زانکۆی سه لاهه ددین و سلیمانی و قوتاییانی بهشی زمانی کوردی زانکۆ حکومییه کانی ههرێمی کوردستان بوون.

بۆ ئهجامدانی ئهم توێژینهوهیه، پرسیارنامهیهکی په نجا پرسباری به زمانی کوردی دیالیکتیکی کرمانجی ناوه پاست ئاماده کرا و ریک خرا و ناراسته قوتاییانی زانکۆ حکومییه کان کراوه؛ کۆی گشتی ئهو وهلامانهی که به دهستمان گهیشته، (474) پرسیارنامه بوو.

شایانی باسه که پرسیارنامه که به شتواری ئه لیکترۆنی بۆ قوتاییان ئیردراون و پیرکردنهوهی فۆرمه کان تهواو به ویست و ئارهزوو بووه. ئهو فۆرمانه (127) کوپ و (47) کچ له زانکۆکانی ههرێمی کوردستان له خۆوه دهگریته که له یهک له قۆناغه کانی خۆپێندی به کالۆریۆس: یهک تا چوار له ئیواران یان به یانیان له خۆپێندی بهره ومان. شایانی باسه که پرسیارنامه که له لایهن ههردوو توێژه وهوه و به سه رنجدان به پلانی فیرکاری و فیربوون و ئهزمونی چه ند ساله یان لهو بواره وه و هه رگرتی به رچا و روونیهک له پرسیارنامهی " ئاکسفۆرد" و پلانی پیکاره کانی فیربوون له لایهن " ئۆمالی" و " چاموت" ریک خرا.

داتا کان دهریان خست که پیکاره کانی زمانه وانی په یوه ندییهکی راسته و خۆیان له گهڵ فیربوونی زمانی دووهم ههیه. تهواوی فۆرماته کان زمانی دایکیان کوردیه و گۆراوی په گه زیش یهک له فاکته ره کاریگه ره کان له پلانی فیربوونه؛ له بهر ئه وهی که په یوه ندی ئیوان سیسته می فیکری و پیکاره کانی فیربوون له په گه زیکی بۆ په گه زیکی تر جیاوازه. و ههروه ها هه ر یهک له پیکاره کانی راسته و خۆ و ناراسته و خۆی فیربوونی زمان به سه رنجدان به پیکهاته ی زاتی خۆی و چوارچۆیهی به کارهاتی له ژبانی فیرخواری زمان، کاریگه رێکی به رچاوی له سه ر فیربوونی زمانی دووهم ههیه؛ ههروه ها پیکاره کان په یوه ندییهکی هاوسه نگ و پیکه وه به ستراو ژۆر نزیکیان له گهڵ یه کتر ههیه. له لیکدانه وهی وه لمر نامه کان به روونی ئهم په یوه ندییه و کارتیکردن و کاریگه ریه ده یه نیرت.

وشه سه ره کییه کان: پیکاره کانی فیربوونی زمان، راسته و خۆ و ناراسته و خۆی، ناسینی و شوناس ناسی، زهینی، کۆمه لایه تی، عاتیفی (سۆزداری) و قه ره بووی.

Linguistic Strategies of Learning Persian Language to Kurdish Learners

Zahra Ahmad Qadir

Persian Department, College of Languages,
Salahaddin University-Erbil
zahra.qadir@su.edu.krd

Layla Ali Rahman

Persian Department, College of Languages, Salahaddin
University-Erbil
layla.rahman@su.edu.krd

Abstract

The present study is entitled "Linguistic Strategies of Learning Persian Language to Kurdish Learners". It aims to examine the role of learning strategies (direct and indirect language strategies) in second language teaching and their relationship with second language teaching and learning plans.

The participants for this study consist of students of the Persian language department of both Salahaddin and Sulaymaniyah universities and students of the Kurdish language departments of the state universities of the Iraqi Kurdistan region. To conduct the study, a questionnaire of (50) questions was prepared in Kurdish Sorani dialect. A total number of completed questionnaires that the researchers received reached (474). Regarding the process of circulating the questionnaire, it was provided to the universities electronically, and the participants filled out voluntarily.

These participants were 127 males and 347 females. They were undergraduate students from first to fourth academic years. Importantly, the questionnaire was prepared by both researchers based on the teaching and learning plans, many years of experience in this field, the guidelines of Oxford questionnaire design and the learning instruction plans proposed by Omali and Chamut.

The results showed that linguistic strategies have a direct relation to second language learning. Their mother tongue of all the participants is Kurdish. Gender variable is one of the effective factors in the language learning in a way that the relationship between the memory related process learning strategies varies from female to male.

Moreover, based on the direct and indirect strategies of language learning, self-learning and the working environment of the learners have a significant impact on second language learning. As it can be seen in the questionnaire, there is a strong connection and coordination between the strategies.

Keywords: Direct and Indirect Learning Strategies, Cognitive and Metacognitive, Social, Emotional Memory.